

Karolinska
Institutet

NyhetsBrevet

Nr 13, 2014. Överdödlighet och förväntad livslängd hos psykisk sjuka Regionala Nätverket Stockholm/Gotland

ingsgruppen: Danuta Wasserman, Nationell prevention av suicid och prevention av psykisk ohälsa (NASP),
Gergö Hadlaczky (NASP)
Gunilla Wahlén (SPES)
Per Anders Rydelius (MIND)

ktion: Danuta Wasserman (NASP)
Birgit Frisé-Andersson (NASP)
Rigmor Stain, redaktör, kontaktperson mellan nätverken och NASP

Hej alla nätverksmedlemmar!

Sammanfattning

Merete Nordentoft vid Köpenhamns universitet har tillsammans med finska och svenska forskare undersökt livslängden vid olika psykiska sjukdomar hos danskar, finnar och svenskar och jämfört med den beräknade livslängden för normalbefolkningen i respektive land. Studiematerial var en grupp på 270 770 patienter som slutenvårdats för psykisk sjukdom under minst en period under åren 2000 till 2006. Patienterna följdes fram till sin död eller t o m 31 dec 2006. Totalt skedde 28 088 dödsfall. Den förväntade livslängden var generellt sett 15 år kortare för kvinnor och 20 år kortare för män med psykisk sjukdom jämfört med normalbefolkningarna. Jämfört med normalbefolkningarna var risken att dö genom sjukdom eller olika medicinska tillstånd 2-3 gånger förhöjd för patienter med psykisk sjukdom, och risken att dö genom yttre orsaker mellan 3 till 77 gånger förhöjd. Överdödlighet orsakad av sjukdomar eller olika medicinska tillstånd var lägst vid affektiva sjukdomar och högst vid missbrukssjukdomar och personlighetsstörningar. Dödsfrekvensen för självmord var högst för affektiva sjukdomar och personlighetsstörningar medan dödfrekvensen för yttre orsaker exempelvis olyckor var högst för missbrukssjukdomar. Att psykisk sjukdom samvarierar med nedsatt somatisk hälsa kan till en del förklaras av faktorer som livsstil och livsvillkor. Å andra sidan antyder resultaten i den aktuella studien att det finns en brist inom hälso – och sjukvården att uppmärksamma

och behandla somatiska sjukdomar hos psykiskt sjuka personer, skriver författarna.

I slutet av Nyhetsbrevet finns information om kommande aktiviteter under hösten 2014.

Tidigare Nyhetsbrev finns utlagda på NASPs hemsida www.ki.se/nasp Gå in under fliken *Statistik* och se vidare under *Vetenskapligt bibliotek*

Red. Rigmor Stain har ändrat sin e-postadress till rigmor.stain@comhem.se

Bakgrund

Förväntad livslängd bestäms av faktorer som har inflytande över hälsan exempelvis livsstil, miljö, hälsoförståelse och tillgång till hälso- och sjukvård. Ett stort antal studier har visat att personer med psykisk sjukdom har en förkortad livslängd jämfört med psykiskt friska personer. Överdödligheten förklaras delvis av den ökade risken för självmord vid psykisk sjukdom. Men skillnader i livslängd mellan patienter med eller utan psykisk sjukdom kan ha många andra bakomliggande orsaker och vara förknippad med de försämrade livsvillkor som ofta psykisk sjukdom för med sig. Däribland inryms omständigheter som att psykiskt sjuka ofta har dålig ekonomi, är arbetslösa, ensamstående och har en marginaliserad tillvaro i samhället. Å andra sidan finns rapporter som visar att psykisk sjuka inte får lika god vård för kroppsliga sjukdomar jämfört med psykiskt friska personer och därför riskerar sämre hälsa än övrig befolkning. Skillnaden i förväntad livslängd mellan psykiskt sjuka och befolkningen i allmänhet kan betraktas som ett mått på hur effektivt och kompetent landets sjukvårdspolitik, hälso- och sjukvård samt självmordsförebyggande program har utformats.

Merete Nordentoft vid Köpenhamns universitet har tillsammans med finska och svenska forskare undersökt överdödligheten vid olika psykiska sjukdomar hos den danska, finska respektive svenska befolkningen. Materialet till studien hämtades från nationella danska, finska respektive svenska sjukvårdsregister och forskarna tog fram data för dödsfall och dödsorsak för 270 770 patienter som slutenvårdats för psykisk sjukdom minst en gång under fr o m 1 jan 2000 t o m 31 dec 2006. Patienterna följdes fram till sin död eller till slutet av år 2006. Totalt studerades 28 088 dödsfall.

Patienterna delades in i 4 olika diagnosgrupper enligt ICD-10:

1. Schizofrenisjukdomar
2. Affektiva sjukdomar

3. Missbrukssjukdomar
4. Personlighetsstörningar.

Dödsorsaker som sjukdomar och medicinska orsaker, självmord och skadehändelser med oklar orsak skildes åt i olika grupper. Dödsorsaker genom sjukdomar och medicinska orsaker delades i sin tur upp i i) infektionssjukdomar ii) cancersjukdomar, iii) hjärt-kärlsjukdomar, iv) diabetes och vi) övriga sjukdomar.

Resultat

Forskarna fann att den förväntade livslängden var förkortad för både män och kvinnor i samtliga fyra diagnostiska grupper. Den förväntade livslängden var starkast förkortad vid missbrukssjukdomar och minst vid affektiva sjukdomar, men den var minst 10 år förkortad i samtliga patientgrupper. Skillnaden i förväntad livslängd varierade mellan 13,0 till 23,6 år för män och mellan 11,1 och 22,6 år för kvinnor.

Risken att dö genom hjärtkärlsjukdom var 2-3 gånger förhöjd, och risken att dö genom en infektionssjukdom eller andra medicinska orsaker var ökad mellan 2-7 gånger för såväl kvinnor som män i samtliga diagnostiska grupper. Risken att dö genom andra sjukdomar var mellan 1,8 – 7 gånger förhöjd och här var risken högst för missbrukssjukdomar och lägst för affektiva sjukdomar.

Risken att dö genom självmord ökade mellan 9-37 gånger för män och mellan 13-77 gånger för kvinnor och här var risken högst vid affektiva sjukdomar och lägst vid missbrukssjukdomar. När det gällde död genom yttre orsaker som mord och olyckor var dödsfallsfrekvensen ökad från 3 till 10 gånger för män och från 3 till 15 gånger för kvinnor och här låg missbrukssjukdomar högst och affektiva sjukdomar lägst. Dödsfallsfrekvenserna var, oberoende av orsak, högst under första året efter utskrivning från psykiatrisk slutenvård jämfört med under följande år.

Slutsatser

Bilden var densamma i alla de tre nordiska länderna: den förväntade livslängden för en psykiskt sjuk person var förkortad i genomsnitt 15 år för kvinnor och 20 år för män. Generellt sett var missbrukssjukdomar, schizofreni och personlighetsstörningar associerade med den högsta risken att dö genom sjukdomar och olika medicinska tillstånd, medan risken för att dö genom självmord var högst vid affektiva sjukdomar och personlighetsstörningar. Resultaten visar inte bara att psykisk sjukdom signifikant ökar risken att dö genom någon kroppssjukdom. Att dödsrisken var som högst under året efter en

slutenvårdsbehandling låter ana att det finns en systematisk brist inom sjukvården att identifiera och behandla fysisk sjukdom under psykiatrisk slutenvård, skriver författarna.

Höstens Kunskapsseminarier (eng. Journal Club) vid NASP startar tisdagen den 9 september kl 13.00 med ett föredrag av Stefan Hau, professor och psykologi och psykoanalytiker vid Stockholms universitet, över ämnet ” Kronisk trauma – sökande efter relation”.

Program över höstens fortsatta Kunskapsseminarier **har bifogats**. *Samtliga tillfällen på NASP, adress: Granits väg 4, KI Campus Solna*
Alla hjärtligt välkomna!

Föreningen Psykisk Hälsa har bytt namn till Mind och föreningens **webb-
stödsida för unga vuxna med psykisk ohälsa och självmordstankar har
adressen www.mind.se**

Ytterligare information om Mind kan Du få genom att vända Dig till Marie-
Louise Söderberg marie-louise.soderberg@mind.se

Suicide Zero

är en svensk organisation som arbetar för att rädda liv och minska antalet självmord. Gå in på organisationens hemsida och läs om deras målsättningar och arbete.

www.suicidezero.se

Du kan även få information direkt ifrån ordförande Ludmilla Rosengren
ludmilla@suicidezero.se

Suicidpreventiva dagen 2014

Den 10 september uppmärksammar NASP Suicidpreventiva dagen. I år kommer vi att fokusera på självmordsförebyggande arbete för unga och bjuder in talare från självmordspreventiva organisationer, forskare och personer med egna erfarenheter av psykisk ohälsa för att tillsammans diskutera vad vi kan göra för att motverka självmord bland unga.

Föreläsningarna kommer att röra den senaste självmordspreventiva forskningen, konsekvenserna av att leva i ett heteronormativt samhälle under ungdomsutvecklingen som hbtq-ungdom, mobbning på nätet, självmordskommunikation på nätet och självmordsprevention på nätet.

Tid: 10.00- 16.00

Plats: ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm

Att delta vid föreläsningarna är gratis.

Mer information om suicidpreventiva dagen kommer att uppdateras löpande på NASPs hemsida www.ki.se/nasp

Obs! Program har bifogats!

Konferenser, kurser och utbildningar

Kärleken är bästa kicken: en kurs i förebyggande hälsovård ges den 23 – 24 oktober 2014 i NASPs lokaler på Granits väg 4 i Stockholm.

Kursen tar bland annat upp hur stress, mobbing och identitet påverkar ungdomars psykiska hälsa; igenkänningstecken på depression hos ungdomar samt självmordstankar och självmordshandlingar hos ungdomar. Förebyggande åtgärder diskuteras samt olika handlingsplaner för vad skolan och/eller andra personalgrupper kan göra efter ett självmordsförsök.

Målgrupper

Personal inom grundskolans högstadium, gymnasieskolan, på ungdomsmottagningar och regionala ungdomscentra, samtliga som bedriver organiserad verksamhet för ungdomar.

Anmälan

Anmälan måste ske skriftligt per brev, e-post nasp@ki.se eller via post till NASP, 171 77 Stockholm. Speciell anmälningsblankett behövs inte. För närmare information går det bra att kontakta Britta Alin Åkerman, britta.alin-akerman@ki.se eller mobil 0703/63 54 41 Se även bifogad information!

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ger utbildningen MHFA-Ä - Första hjälpen till psykisk hälsa för ÄLDRE.

Första hjälpen till psykisk hälsa (MHFA-Ä) har tagits fram i Sverige men bygger på det australiensiskaprogrammet The Mental Health First Aid Training and Research program (MHFA). Delar av vuxenmaterialet har använts men många avsnitt är nyskrivna för att vidga kunskapen om psykisk ohälsa

bland äldre personer från 65 år och framåt. Kursen är en 12-timmarskurs som behandlar åldrande och olika kristillstånd som är vanliga hos äldre men också olika psykiatriska sjukdomar och hur man kan upptäcka dessa. I kursen behandlas även demenssjukdomar, Parkinsons sjukdom, konfusion/delirium, samt matproblem och undernäring.

Fokus i programmet är också handlingsplanen och bemötandet av en äldre person med tydliga problem.

Kontakt

Besök http://www.skl.se/vi_arbetar_med/socialomsorgochstod/aldre/aven-aldre-har-ont-i-sjalen och kontakta projektledare Susanne Rolfner Suvanto på telefon 08-452 77 08 eller mail susanne.rolfnersuvanto@skl.se för mer information om utbildningen.

Aktuell litteratur

Ringskog Vagnhammar S & Wasserman D. *Första hjälpen vid självmordsrisk*. Utgiven av Studentlitteratur, uppl 1:2, 2011
ISBN 978-91-44-06068-2

Wasserman D. *Depression (The Facts)* 2nd Edition, omarbetad för allmänheten. Boken har vunnit 2012 “ Book Award” priset från British Medical Association Book of Science Awards 2012, for the Public Understanding of Science. Priset delas ut till den bok som panelen anser bäst stödja främjandet av allmänhetens förståelse för vetenskap.

Utgiven av Oxford University Press November 2011.
ISBN 9780199602933

Susanne Bejerot, docent i psykiatri och överläkare vid Norra Stockholms psykiatri har skrivit Förordet till Lars Wiklunds bok **Lisa – ett liv (bifogat)**, som handlar om hans dotters barndom, ungdom och vuxenliv som tragiskt ändades med ett självmord. Även författarens egen presentation av boken har bifogats.

Reading room 1 är tillgängligt för er alla

Varje månad läser Jerzy Wasserman, Vladimir Carli, Gergö Hadlaczky, Guo-Xin Jiang, Marcus Sokolowski, Rigmor Stain, David Titelman och Danuta Wasserman alla självmordsrelaterade artiklar, som publicerats i peer-granskade tidsskrifter. Det rör sig om c.a 300 artiklar/månad. De viktigaste och mest intressanta läggs ut i ”läsrummet”. Jag har bifogat en länk till läsrummet som

du kan spara bland dina bokmärken och sedan kan du besöka läsrummet när du har lust.

<http://www.mendeley.com/groups/1410773/nasp-recently-published-important-papers/papers>

Att registrera sig på Mendeley och installera detta fantastiska litteratur-dataprogram är helt gratis och du kommer direkt till sidan ”Recently published important papers-NASP”. De flesta artiklarna har URL och länkar direkt till PubMed, så att du kan hämta hem hela artikeln. Om du stöter på några problem så hjälper Gergö Hadlaczky och Lizzy Mårtensson på NASP dig gärna.

Har Du information som Du vill vidarebefordra inom nätverket Stockholm-Gotland eller till de övriga nätverken i suicidprevention **mejla direkt till redaktören. Observera att jag ändrat postadress till rigmor.stain@comhem.se**

Redaktör

Rigmor Stain, dr med sci, docent, NASP